

IDEEA DE EPECTAZĂ ÎN OPERA LUI TRAIAN DORZ

Prof. Vasilică Nica

Fratele Traian Dorz, prin excelență, poetul Oastei Domnului, Asociație creștină în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, și-a pus darul poeziei, cu care Dumnezeu l-a înzestrat, în slujba misiunii jertfelnice de mărturisitor al dragostei lui Dumnezeu arătată în opera de mântuire adusă lumii de Fiul lui Său întrupat, mort și înviat, pentru a trezi sufletele adormite în păcat la viața de har a Bisericii.

Tematica poeziei sale, animată de duhul Evangheliei, este foarte variată, iar opera sa scrisă, pusă în slujba lui Dumnezeu și a Bisericii, numără mii de pagini...

Spre exemplificare, ne vom referi doar la ideea de **epectază** sesizând duhul Sfintei Scripturi, al tradiției apostolice desfășurat în spiritualitatea patristică și prezentat de poetul Oastei Domnului, în multiplele și variatele ei aspecte spre folosul credincioșilor dornici de a-și îmbunătăți și desăvârși viața duhovnicească, ca viață în Hristos prin lucrarea Sfântului Duh.

IDEEA DE EPECTAZĂ ÎN SFÂNTA SCRIPTURA ȘI LA SFINȚII PĂRINȚI

Este cunoscut faptul că în Predica de pe Munte Mântuitorul prezintă esența și sinteza învățaturii Sale. Această învățătură ne-a fost descoperită spre desăvârșirea vieții duhovnicești, motiv pentru care în centrul ei găsim acest îndemn: „*Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru cel ceresc desăvârșit este*” (Matei 5, 48). Desigur, desăvârșirea raportată la viața lui Dumnezeu are un orizont veșnic și infinit, întrucât Dumnezeu este Binele absolut, iar noi oamenii, suntem creaturi, având puteri măsurate; dar faptul că suntem creați după chipul lui Dumnezeu, înseamnă că avem în ființa noastră tendința și capacitatea de a ne orienta către Dumnezeu spre a deveni asemenea Lui; dispunem, adică, de acel dinamism creator însuflețit de erosul divin care-și are originea în iubirea Părintelui nostru ce mereu ne cheamă la comuniunea cu El, spre a ne înălța tot mai mult pe piscurile desăvârșirii Sale.

Această tendință spre un continuu progres duhovnicesc este cunoscută în spiritualitatea creștină sub numele de **epectază**. Derivat de la verbul grecesc **epecteinomai** care înseamnă a tinde cu ardoare spre ceva, a năzui, a aspira cu toate puterile sufletului către un ideal, către o țintă, substantivul **epectasis** indică ideea de urcuș, de continuă ascensiune spirituală, de elan orientat către Dumnezeu, animat de dorul aprins de a căuta și găsi noi dimensiuni ale vieții duhovnicești. Acest proces duhovnicesc se realizează printr-o continuă eliberare de patimi și printr-o continuă creștere și maturizare a lui Hristos în viața noastră după cum spune Sfântul Apostol Pavel: *„Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos”* (Efeseni 4, 13). Și cum viața duhovnicească se realizează prin lucrarea harului divin ca viață în Hristos, epectaza definește progresul ce tinde spre desăvârșirea în virtute, ca lucrare a harului Sfântului Duh. Spre aceasta Sfântul Apostol Petru ne îndeamnă prin cuvintele: *„Puneți și din partea voastră toată sârguința și adăugați la credința voastră: fapta bună, iar la fapta bună: cunoștința, la cunoștință: înfrânarea, la înfrânare: răbdarea, la răbdare: evlavie, la evlavie: iubirea frățească, iar la iubirea frățească: dragostea”* (II Petru 1, 5, 6). Aceasta înseamnă o neîntreruptă devenire, fiindcă piscul sfințeniei lui Hristos, deși nu poate fi atins, mereu ne cheamă să-l urmăm. *„Însuși sufletul omenesc se structurează dinamic și creator spre a-și împlini menirea devenirii sale atras fiind de ideea unei noutăți continue”*[□]. Pe de o parte epectaza este lucrarea Duhului Sfânt care ne oferă acel „*har peste har*” (Ioan 1, 16), iar pe de altă parte, ea își are izvorul în râvna neconținută a omului de a cultiva *“harismele cele mai mari”* (I Cor 12, 31)[□].

Pentru a ne lămuri mai bine asupra sensului pe care îl are epectaza ne vom referi în mod special la felul în care o trăiește și o exprimă Sfântul Apostol Pavel. Apostolul neamurilor scrie filipenilor: *„Uitând cele ce sunt în urma mea, și tinzând (epecteinomenos) către cele dinainte, alerg la țintă, la răsplata chemării de sus”* (Filipeni 3, 14). Aceasta înseamnă că cei care au trecut prin baia nașterii celei de a doua și înnoirea Duhului Sfânt (Tit 3, 5) și au pornit cu hotărâre și devotament pe „*calea cea nouă și vie*” (Evrei 10, 20) se prefac *„din slavă în slavă ca de la Duhul Domnului”* (II Cor 3, 17).

Părinții Bisericii făcând vie lucrarea cuvântului în viața lor duhovnicească (Evrei 4, 12) au adâncit noțiunea de epectază printr-o adâncă comuniune cu Dumnezeu. Dintre dascălii Bisericii care s-au ocupat cel mai intens de aspectele epectazei s-a remarcat Sfântul Grigorie de Nyssa. Simbolul epectazei este redat sugestiv de acest Părinte bisericesc prin urcușul lui Moise pe munte spre a se împărtăși de slava lui Dumnezeu: *„Dorind prin cele ajunse să nu piardă înălțimea văzută mai sus, e purtat neîncetat de dorirea spre cele de sus, reînnoind mereu prin cele dorite tăria zborului. Fiindcă lucrarea prin virtute își primește puterea prin osteneală, neslăbindu-și puterea prin lucrare, ci*

sporind-o. Pentru aceea zice că marele Moise urcând mereu, nu se oprește niciodată din urcuș, nici nu-și pune vreun hotar în mișcarea spre înălțime, ci, odată ce și-a pus piciorul pe scara ce se sprijină pe Dumnezeu pășește pururea pe treapta ce se află deasupra treptei atinse în urcușul spre înălțime.”¹ Iar în tâlcuirea sa pe care o face la Cântarea Cântărilor același Sfânt Părinte spune: „Niciodată dorința celui ce urcă nu se oprește la cele cunoscute, ci sufletul urcând printr-o altă dorire mai mare spre alta mai de sus, într-o urcare neconținută, înaintează pururea, prin cele și mai înalte, spre Cel nehotărnicit”².

Mai târziu, Sfântul Ioan Scărarul se referă la epectază ca la „un dor față de Dumnezeu asemănător celui pe care îl are îndrăgostitul față de iubita lui”³. Iar apoi Sfântul Grigorie Palama spune despre această neîntreruptă aspirație spre desăvârșire: ”Dorința celor ce au dobândit-o nu se oprește, iar harul de mai înainte îi împuternicește de cele mai mari, și dacă Cel ce se dăruiește pe Sine este nesfârșit și se unește cu prisosință și din belșug, ce piedică mai e ca să nu înainteze fiii veacului viitor în ea la nesfârșit, agonisind har după har și urcând cu bucurie urcușul cel neobosit”⁴.

ELEMENTE SPECIFICE EPECTAZEI ÎN OPERA LUI TRAIAN DORZ

În opera lui Traian Dorz ideea de epectază este redată cel mai frecvent în versuri, deși o întâlnim și în proză așa cum vom vedea. Părintele Dumitru Stăniloae spune că poezia este mai fidelă experienței duhovnicești decât limbajul logic și argumentativ: „Dumnezeu e atât de mare că singură poezia poate să încerce să-L exprime. N-avem un limbaj potrivit pentru măreția lui Dumnezeu. Mai complexă decât limbajul logic, distinctiv, limitativ, bogăția poeziei a fost folosită pentru a-L exprima pe Dumnezeu...Singur limbajul poetic se apropie de Dumnezeu exprimându-L... E nevoie de poezi pentru a cânta experiența lui Dumnezeu...Teologia și-a pierdut prestigiul atunci când a vrut să devină o știință, când a intrat în competiție cu înțelepciunea lumii. Ea poate fi lyrică, doar unind poezia cu mare precizie a termenilor... ea este compatibilă cu poezia”⁵. În acest context, prin viața sa duhovnicească Traian Dorz trăiește realitatea epectatică la care ne-am referit mai sus, lăsând posterității experiența ei vie exprimată în poezia sa în cele mai sublime culori și sensuri pline de vibrații spirituale.

Începutul vieții duhovnicești pornește de la nașterea cea duhovnicească. Pentru scriitorul și misionarul Traian Dorz începutul este pus „din clipa când te

¹ Preot prof. univ. dr. Sorin Cosma, *Ascetica*, Ed. Marineasa, Timișoara, 2003, p. 277;

² Pr. prof. dr. Ion Bria, *Dicționar de teologie ortodoxă, A-Z*, EIBMBOR, ed. II, București, 1994, pp. 143-144;

³ Sfântul Grigorie de Nyssa, *Viața lui Moise*, PSB 29, EIBMBOR, București, 1982, p. 90-91;

⁴ Idem, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, PSB 29, EIBMBOR, București, 1982, p. 223;

⁵ Sfântul Ioan Scărarul, *Filocalia* vol. 9, XXX, 5, Ed. Humanitas, București, 2006, p. 374;

naști din nou, din apă și din Duhul Sfânt, prin Taina Sfântului Botez”. Dar îndată precizează: „Dar nașterea din nou a omului conștient de păcatele sale este naștere din nou, nu numai botez. Apa nașterii din nou pentru acesta este Cuvântul lui Dumnezeu și lacrimile pocăinței”⁶. În acest loc se vede clar că pentru Traian Dorz nașterea din nou are două aspecte: unul sacramental, din apa Sfântului Botez, și altul ascetico-mistic, din cuvântul lui Dumnezeu și harul lacrimilor pocăinței. Din considerente practice, în opera sa, autorul are în atenție cu precădere pe cel de al doilea aspect al nașterii din nou, și anume lucrarea harului Duhului Sfânt care determină trezirea și angajamentul duhovnicesc în iubirea lui Dumnezeu; urmând prin aceasta – ca un adevărat misionar creștin – îndemnul apostolic intrat în tradiția Bisericii primare ca un imn liturgic: „*Trezește-te cel ce dormi și te scoală din morți, și te va lumina Hristos*” (Efeseni, 5, 14).

Începutul urcușului duhovnicesc este „*clipa fericită și cerească a legământului nostru cutremurător și unic... când spui cu gura ta, cu condeii tău, cu lacrimile tale, cu toată ființa ta: al Domnului sunt!*”⁷. Viața de credință începe cu harul trezirii, al învierii duhovnicești, al conștientizării înstrăinării de Dumnezeu. Astfel trezit, omul simte și raza chemării care vine de sus, vede destinul strălucitor pe care Dumnezeu i-l hărăzește și pornește hotărât spre a-l cuceri. Credința reală, proprie, vie se limpezește în această stare a nașterii din nou: „*Credința-adevărată e doar credința care / Ne-ngenunchează-n lacrimi cu-o unică predare / Și ne renaște-n Domnul cu legământ fierbinte / De luptă pân' la moarte privind mereu nainte*” (Credința adevărată).

Acest moment este cincizecimea personală, este „*o predare totală și definitivă*” de unde începe omul ceresc, omul nou, omul harului. Acest moment este naștere de sus, înviere duhovnicească, începutul înălțării spre înălțime. Duplicitatea, confuzia, tendința de a sluji la doi stăpâni sunt învinse de o hotărâre puternică și decisivă. „*Ce mare-i clipa asta în care ai învins, / când davidul din tine zdrobește goliatul. / Atunci te 'nalți eroic spre-al vecilor cuprins / și sufletul tău intră la nuntă cu Împăratul*” (Nici tu nu ești departe). Din această clipă omul începe să înțeleagă și să simtă lumea duhovnicească.

Într-un moment de revelație când s-au desfăcut învelișurile care acopereau slava cuvântului, poetul a fost străpuns în toate fibrele ființei de frumusețea, de iubirea și de farmecul chemării cerești. Această iubire a fost experimentată ca o săgeată așa cum în ziua Cincizecimii cei adunați la praznic au fost „*străpunși*” (Fapte 2, 37) la suflet. Cuvântul lui Dumnezeu este ca o săgeată: răscolitor, pătrunzător și necruțător. „*Când cu săgețile iubirii cuvântul Tău aprins trăgea / Mai câte inimi erau strânse de ce-ai străpuns-o chiar pe-a mea?*” (Ce taine-mi sunt atâtea Doamne!). Dar totodată este blând, cald, iubitor, pașnic, duios ca vocea celui iubit. „*Blând i-am auzit odată vocea Lui duiosă / și de-atuncea*

⁶ Sfântul Grigorie Palama, Filocalia 7, p. 237, apud Preot prof. univ. dr. Sorin Cosma, op. cit. p. 279;

⁷ Preot prof. dr. Dumitru Stăniloae, M. A. Costa de Beauregard, Mica dogmatică vorbită, Deisis, Sibiu, 2007, p. 175;

nu-i cântare s-o mai simt frumoasă” (Unde-i Domnul meu?). Este puternic și răvășitor pentru a surpa împărăția împietrită a întunericii și totodată este blând și iubitor pentru a zămislî în ființa omului dorul de Dumnezeu.

Zidul dintre întuneric și lumină, dintre firesc și duhovnicesc, dintre moarte și viață este surpat de săgeata chemărilor cerești. Numai cine se lasă străpuns de această săgeată venită de sus iese la lumină și la viață: „*Săgeți curate și-ascuțite sunt sfintele chemări cerești / Trimise să străpungă zidul și gheața firii omenești... / Ferice-n veci de orișicine de ele s-a lăsat străpuns / Acela va primi lumina și mântuire îndeajuns*” (Săgeți biruitoare). „*De aici începe creșterea noastră veșnică în Hristos, care nu se va mai opri niciodată până în veșnicie și nici în ea.*”⁸

Pentru Traian Dorz epectaza și experiența slavei nu sunt reverie poetică, ele se descoperă omului în toată splendoarea lor dacă își curățește sufletul, dacă poate să plătească „prețul” luptelor duhovnicești, dacă poate urma drumul chinuitor al crucii, dacă poate învinge vânturile năprasnice care se stârnesc pe înălțimile spre care se îndreaptă: „*Pe cărarea mântuirii munți-s nalți urcușu-i lung / Calea-i strâmtă, calea-i strâmtă, mulți pornesc, puțini ajung... / Pe cărarea mântuirii vânturi mari și nori te-ncing / Lupta-i cruntă, lupta-i cruntă mulți încep puțini înving*” (Pe cărarea mântuirii). Când vrei să învingi patimile amăgitoare, ispita comodității, plăcerea pentru o viață ușuratică, acestea încep să urle ca niște fiare sălbatice: „*Încă sunt departe, lupt, zările-s străine / Urlă patimi ne-ntrerupt, ura lor spre mine*” (Încă sunt departe). Înaintarea spre țintă cere o renunțare la păcat și o evadare de sub obsesia lucrurilor înșelătoare ale acestei vieți: „*N-ajung niciodată ținta cei ce alte căi apucă, / Nici cei care fug de cruce și-o aruncă-n loc s-o ducă, / Nici cei care-s îndoielnici, nici cei ce-s legați de-avere, / Alergarea după Domnul să le lași pe toate-ți cere*” (Alergarea stăruitoare).

Sufletului i se deschid și orizonturi mincinoase, amăgitorul vrea să înșele pe cel care a pornit spre adevărata țintă cu ținte false, cu năluciri care pot fi urmărite de cei neîncercați. Această amăgire poetul o denunță și o învinge prin discernământ și prin cruce: „*Dar îmi zăvorăsc sub lacrimi / orice-ntoarcere spre lut, / orice zare către patimi, / orice drum spre ce-am trecut. / Viața mi-e suire dulce / și-o străbat mereu răzbind / către slavă printr-o cruce / după care nu cuprind, / vremea și hotaru-n care / odihni-voi nu știu cât / în eterna ușurare / de pe cruce-mi pogorât*” (Știu că m-a născut Lumina).

Ca unul care a pus în procesiune spre cer un mare număr de luptători, însuflețit de o puternică râvnă, misionarul Traian Dorz îndeamnă pe cel care este descurajat și vrea să se întoarcă în vale: „*O, încercat biruitor / veghează-n rugăciune / balaurul ispititor / pândește-a te răpune / Și lenea și mândria ta / vor ca lumina să-ți doboare / Numa-n genunchi te poți nălța / cel mai frumos spre soare. / Nu te lăsa, nu te lăsa numa-n genunchi te poți 'nălța cel mai frumos spre soare*”

⁸ Traian Dorz, Mărgăritarul ascuns, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 2000, p. 81;

(O, încercat biruitor). Riscurile ce vin de la libertatea voinței și de la înșelările diavolului pot zădărnici efortul depus până la un moment dat. Mulți din cei care au pornit spre înălțimile virtuților s-au întors în valea păcatelor. De aceea conștiința nevredniciei trebuie să însoțească tot timpul pe nevoitor. *„Până n-ai ajuns la țintă teme-te și mergi mereu / orice lene poate face să te pierzi de Dumnezeu... / Până n-ai suit tot drumul crucii tale cu Hristos / Teme-te și mergi cu grijă: orice pas i-alunecos”* (Până n-ai ajuns). Deși înaintează cu nădejde, deși se încrede în Dumnezeu, deși sufletul începe să guste din bucuriile cerești, nădejdea nu este siguranță, iar încrederea nu este triumfalism.

În a doua fază a epectazei se vede mai mult lucrarea harului. Dacă în prima fază, în etapa despățimirii luptele sunt mai mari și urcușul cere uneori încordări obositoare, în a doua etapă, în etapa iluminării, urcușul devine diafan, ușor și înmiresmat de orizonturile întinse care se deschid ochilor duhovnicești: *„Tot mai ușor și mai plăcut / urcușul ni se face / încet, încet tot ce-a fost lut / se sfarmă, se desface / și mai ușor plutim înot prin marea de lumină / mai sus, mereu mai sus, scăpați de tot / ce-n noi mai este tină”* (Mai sus, mereu mai sus).

În măsura curățirii de păcate sufletul poate să aducă roade tot mai multe pentru Dumnezeu. Orice lucrare și realizare duhovnicească aduce ceva nou de la Dumnezeu, de aceea în ascensiunea creatoare sufletul gustă dulceața, frumusețea și bucuria cerului, dar nicio împlinire duhovnicească nu este ultima, sufletul tânjește după alta și mai mare. La Traian Dorz ideea de epectază apare ca o continuare dinamică și vie a tradiției creatoare a Bisericii. Actualizarea duhului patristic este evident și admirabil: *„Tot ce este frumos trezește în noi setea după mai frumos. Și tot ce este bun, dorința arzătoare după și mai bun... Aceasta ne aprinde și mai puternic inima pentru ceva și mai mare. Mereu fiind nemulțumiți cu ceea ce am realizat. Mereu mai doritori după ceea ce este mai frumos, mai bun, mai mult. Căci, pentru El, niciodată nu am realizat totul. Gândul acesta i-a făcut pe toți sfinții Domnului să lase în urmă cu smerenie toate înălțimile care le-au urcat și să uite toate jertfele făcute și tot binele făcut - și într-un efort suprem al iubirii lor pentru Hristos, să se avânte spre ceea ce este mai înalt, spre ceva și mai vrednic de El...”*⁹ Ultima realizare este sprijinul prin care omul se pregătește să guste dintr-o altă realizare ce se află și mai sus. *„Merită să pierzi o stare pentru alta și mai sus, / din mai bine spre mai bine să te nalți după Iisus. / Orișicâte roade scumpe I-ai adus, mai mult-adu-I, / Niciodată nu se poate da prea mult spre slava Lui”* (Merită să lași).

Simțul comun se mulțumește cu darul Celui iubit, dar sfinții deși se bucură de darul lui Hristos, nu se mulțumesc cu acesta, ci-L doresc cu ardoare chiar pe Hristos. Relația iubitoare cu o persoană iubită este mult mai mult decât un dar primit de la ea. Cel care se limitează la „materialitatea” darului întuneacă relația cu cel iubit, pune o limită acestei relații. Dar cine primește darul ca

⁹ Idem, *Întâi să fim*, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 2008, p. 89;

simbol este ajutat de acesta să întărească relația și să înainteze către persoana iubită. Darul presupune o distanță între om și Dumnezeu, de aceea sufletul îl uită și înainteză spre Dumnezeu fără să-L cuprindă întreg niciodată: „*Când uitând chiar și de slava Raiului de haruri greu / Nevăzând pe nimeni altul vei fi numai Tu și eu?*” Nu este aceasta o nemulțumire de tip grosier și vulgar, ci dimpotrivă este o adorație care nu te ține pe loc, ci te pune într-o veșnică mișcare spre Cel necuprins: „*Cum pot să-ți mulțumesc?... ce lacrimi și-n ce cântări să izbucnesc / Când slava dată și promisă nici a privi-o nu-ndrăznesc*” (Cum pot să-ți mulțumesc?). Avem aici un paradox care întreține mișcarea: mulțumire și nemulțumire. Deși mulțumirea este dusă până la *extaz* pentru cele prezente, sufletul este nemulțumit pentru că este atras spre cele viitoare. Aceasta este pâinea bucuriei veșnice.

Ostenele trecute sunt uitate, iar sufletul este atras prin iubirea pururi nouă spre orizonturile viitoare pe care le deschide harul. Iată cum exprimă poetul această stare atât de rar experimentată, dar și mai rar teologhisită: „*Mai sus mereu ne-am cufundat / în slava cea adâncă / atâtea slăvi am colindat / și tot mai mergem încă. / Mai sus din cer în cer mai sus, / cu ochii plini de soare / cutremurați cădem Iisus la sfintele-Ți picioare*” (Mai sus, mereu...) sau: „*Toate zările trecute / să lăsăm în urmă, rând, / prin hotare neștiute / să zburăm cu drag, cântând*” (Vino îngerul iubirii). Fiecare tărâm atins deschide zarea unui alt tărâm, fiecare cer cucerit se face pricina cuceririi unui alt cer: „*Cu aripi mari și largi întinse / spre-al slavei fericit azur / străbatem ceruri necuprinse / cu stol de îngeri împrejur*” (Mereu mai sus).

Mobilul acestei înaintări este dorul care s-a înrădăcinat în sufletul curățit de păcate: „*Țara Primăverii / ce ne-aștepți în tine, / Dorul revederii / arde pară-n mine, / pașii mi-i așteaptă / zări nestrăbătute, / treaptă după treaptă / să le sui mai iute*” (Țara primăverii). El este sigur că acest dor este „arvuna Duhului” revărsată în inimă, este ca inelul de logodnă pe care Mirele l-a pus în degetul miresei pentru ca aceasta să aștepte cu arzătoare nădejde ziua nunții. „*Ce haruri mi-ai turnat în suflet / de nu-mi mai alfu-n lume loc, / de arde-n dorurile mele / atâta dragoste și foc*” (Dorita Patrie-a iubirii). Sau: „*Dor al dorurilor mele / strălucit și sfânt și-nalt, / Toată dragostea mea suie / către țărnul celălalt... / Care-i valul ce m-ar duce / până dincolo-ntr-un salt / dor al dorurilor mele / de pe țărnul celălalt*” (Dor al dorurilor mele). Dorul este forța care întreține elanul de la un orizont către un alt orizont care se află dincolo de cel atins.

Timpul este intervalul de pregătire pe care omul îl are la dispoziție, dar poate fi și o amăgire; el trebuie valorificat, dar totodată trebuie învins. Dumnezeu a pus dorul ca un resort ce se află la temelia ființei pentru ca omul să străbată și să învingă lanțul de gheață al veacurilor. Sufletul valorifică, străbate și învinge amăgirea vieții atunci când dorul este aprins, de aceea se roagă: „*Condu-ne Tu*

pe drumuri de lumină / Spre culmi cerești de har să năzuim/ și-aprinde-n noi dorința Ta divină / din slăvi în slăvi spre Tine să pășim” (Iisus iubit). „O, al veșniciei mele dulce și puternic Far / Tu-mi arăți mereu mai scumpe țărături fără de hotar / și mă treci prin stăvilarul Timpului încet și greu / să cuprind nemărginirea strânsă-n Tine Domnul meu” (Am lăsat în urmă lumea). Acest dor nu este numai dinspre om spre Dumnezeu, el este și dinspre Dumnezeu spre om. Dumnezeu iese din transcendența Sa în întâmpinarea omului, iar omul se depășește continuu pe sine atras de Dumnezeu, iar locul de întâlnire se face sărbătoare. Poetul exprimă această perlă teologică în termenii relației dintre mire și mireasă. „Noi plângem după Domnul, dar și El după noi, / Mireasa Lui Îl cheamă, dar și El cum o cere! / O fericita clipă: unirea Celor Doi / Și nunta ce va-ncepe cu prima înviere” (Suim plângând adesea).

Poetul simte că la dorul său arzător participă întreaga fire. Entelehia universală este pentru poet așteptarea arzătoare a fapturii care a fost supusă stricăciunii (Romani 8, 20 – 22). El se face glasul acestei întinderi și așteptări; el este preot universal care face epicleza liturghiei universale: „O, de-ai veni cât mai curând, / Te cheamă-ntreaga fire, / Te cheamă-altarul sângerând / Și timpul tot mai greu urcând / Și-n taină tot mai 'nalt arzând / nestinsa Ta iubire...” (Demult, Iisuse).

Necuprinderea lui Dumnezeu nu este redusă la un concept teologic. Poetul Traian Dorz cunoaște nemărginirea lui Dumnezeu atât cât îi este dat omului să cunoscă din experiență: „Plutind într-o clipită cărări de veșnicii / Trecu, nebănuite, adâncuri și țării / Adâncurile, alte adâncuri i-arătau / Nălțimile spre alte nălțimi ademeneau / Uitându-mă în scurtul clipitei mele salt / Ce veșnic ești Tu, Doamne, ce-Adânc și ce Înalt!” (Din focul vieții Tale). Dar nu numai Dumnezeu este nemărginit, ci și omul este făcut pentru nemărginire, el are menirea de a se deschide în vecii vecilor spre acest ocean nesfârșit de lumină. După ce așteptările și dorul ajunse la capăt au călit sufletul, după ce suferințele au maturizat pe om și l-au făcut capabil să primească șuvoiul de slavă, Dumnezeu nu mai întârzie nicio clipă și dăruiește cu îmbelșugare darul său nebănuit: „Iisuse, dulce urzitorul eternei noastre mântuiri / Mă copleșește greutatea slăvitei Tale fericiri / Cu-atâta mare de lumină, de zări cerești, de bucurii / Umplut-ai inima zdrobită de chinu-atâtor ani pustii... Ți-am dus durerile nespuse / Putut-am duce-amarul tot, / dar bucuria azi Iisuse / Și slava parcă n-o mai pot” (Iisuse, dulce urzitorul). Martorul acestui miracol nu poate să fie decât uimit, înmărmurit și extaziat: „Fericita mea nădejde dulce, Domnul meu iubit / Ce nălțimi, ce slăvi, ce haruri vieții mele-ai dezvelit! / Ce oceane de lumină, ce-adâncimi de har măreț, / Ce trăiri necunoscute, ce nespuse frumuseți! / Ce de ceruri necuprinse, ce întinse mări de sori / Ce de fețe-a fericirii, ce de noi și noi comori! / Ce necunoscute alte, proaspete și-adânci minuni / Strălucind în mii de raze, curcubeie și cununii” (Fericita mea Nădejde).

În această înaintare prezența lui Dumnezeu este paradoxală, El este și „*Ținta ultimei dorinți*”, dar în același timp este „*aici cu mine*”. El strălucește la capătul drumului dar în același timp conduce, însoțește și întărește sufletul să înainteze spre această Țintă. Dumnezeu este pentru omul doritor revelat și ascuns, este mereu aproape și mereu departe, mereu prezent și mereu absent. Sufletul Îl simte chiar în miezul existenței sale, dar în același timp El este mereu neajuns: „*De-ai fi la mii de mile ești tot în preajma mea, / mi-ești în fînța-ntreagă, oriunde-mi este ea*” (Tu ești mereu cu mine). Sau: „*Eu știu că ești aici cu mine, Drag Iisus / Și totuși pari departe, la mii de leghe dus*” (Eu știu că știi). Tocmai acest paradox oferă perspectiva fericirii veșnice. Sufletul este fericit pentru că este unit cu Dumnezeu, dar în același timp, la orizontul existenței sale i se deschid alte nuanțe și fețe ale strălucirii izvorâte tot din Dumnezeu. Dumnezeu este și cucerit și totodată dorit: „*Tu Cel ce, cât Te-aflăm mai dulce, / Ești mai dorit și mai căutat, / - Cu cât mai mult ne-apropii totul, / Ne pari mereu mai depărtat.*” (A fost cândva o veșnicie). Chiar dacă a depășit hotarul acestei vieți și a ajuns la cele dorite și așteptate, sufletul care se odihnește în Dumnezeu nu a ajuns la marginea cunoașterii, nu a ajuns la ultima treaptă a binelui, la ultima nuanță a frumosului și la ultima fericire. Înaintarea de la o țință la alta ține veșnic. Ea are ca bază nesfârșirea oceanului dumnezeiesc la a cărui margine nu ajungem niciodată.

Pe pământ chiar dacă omul înaintează din slavă în slavă spre slava fără de sfârșit sunt și intervale de secătuire duhovnicească datorită cărora dorul devine chinuitor; chiar dacă se înalță mereu de la o treaptă la alta, această înălțare cere trezvie, încordare și osteneală. Dincolo omul se statornicește în acest urcuș fără sacrificiul trupului pentru că va trăi numai în slava lui Dumnezeu într-un trup transfigurat. Pe pământ vin întristări de la trup, de la diavoli și de la lume, dincolo nu vor mai fi aceste întristări, iar înaintarea în Dumnezeu nu va mai fi amenințată de nimic. Pe pământ, deși dorul uneori este împlinit, de multe ori implică și o suferință din pricina depărtării de Cel dorit: „*Când o, Soare drag, Iisuse că n-am aripe să zbor / Ani-s lungi ca niște veacuri și mi-e dor, mi-e dor, mi-e dor*” (Soare-al veșniciei mele). Cu toate că dincolo dorul nu mai chinuie din pricina depărtării, pentru că Cel dorit este aproape, totuși epectaza nu se sfârșește nici în viața viitoare: „*Prin slăvi etern strălucitoare de fericitele-Ți priviri / Trăi-vom taine-nșiorate de imnul veșniciei iubiri?*” (Iisuse, Taina vieții). Epectaza este și taina vieții viitoare. Odihna pe care sufletul o trăiește în Dumnezeu chiar și în viața viitoare nu este una statică, ci mișcătoare; bucuria împărtășirii de lumină nu este ajunsă la capăt, ci ea este orientată spre ceea ce este încă necunoscut în slava nesfârșită a cerului. „*Mai sus Iisus cu adevărul în totul să ne contopim / Pe veci să-mprumutăm lumina cerescului Ierusalim*” (Mai sus, Iisus...). Viața duhovnicească care va continua și în viața viitoare înseamnă a-L cunoaște pe Creatorul tău și totodată înseamnă puțința și dorința de a-L cunoaște tot mai mult. „*În Tine orice dar, Iisuse, pe*

veci de veci avem deplin; / Mereu mai nou și plin va curge izvorul harului divin” (Iisuse, Mare fără margini).

Uneori poetul nu face diferența dintre împlinirea dorului pe pământ și împlinirea lui în viața veșnică. El le cântă deopotrivă pe amândouă. Și pe cea de pe pământ: *„Tot ce poate să-mi dea lumea nu mai are nici un preț / Nu privesc decât spre-a Tale bogății și frumuseți, / Nu m-atrage decât dorul după Tine Domnul meu – / Sunt bogat că Te-am pe Tine, Tu mă-mbogățești mereu”* (Am lăsat în urmă lumea). Și pe cea din ceruri: *„În zorii fiecărei luni vom strânge cu uimire / Din pomii veșniciei minuni noi roduri de iubire. / Și-Ți vom cânta Iisus iubit de drag o veșnicie / Că Te-am chemat și Te-am dorit cât nimenea nu știe”* (De dorul Tău, Iisus iubit). Alteori sunt așa de împletite cele două împliniri că nu poți pune un hotar între ele: *„Iisuse, Soare dulce al harului slăvit, / Din moartea nopții ’ntâmpin slăvitu-Ți răsărit / O, Soare al iubirii un rob răscumpărat / Ți-aduce al iubirii prinos înlăcrimat. / Atras de-a Ta chemare spre ceruri mă petreci / Până-n clipita-n care vom fi uniți pe veci / În marea de iubire cu cât am să m-afund / Cu-atâta prin trăire mai cald am să-ți răspund”* (Iisuse, Soare dulce). Altă dată, pe pământ fiind, nu poate spune precis ce anume îi mai lipsește ca să-i fie ca în cer: *„Cerule se-ntindea sub mine, zarea – căpătâi / m-a unit pe veci cu Tine dragostea dintâi; / Mi-ai umplut cu-a Ta privire inima de drag, / Fericit de-a ei sfințire, n-am mai fost pribeag; / Îți ascult răpit cuvântul, plâng când Ți-l ascult, / Oare unde-i azi pământul de-s în cer de mult?”* (Dragul mult iubirii mele).

Un alt aspect important este cel legat de urmele pe care le lasă în inimă înaintarea în Dumnezeu. Din plăcerea păcatului inima rămâne cu o sete și mai arzătoare după un alt păcat, și totodată se strămtează și se pustiește; în cazul virtuții chiar dacă rămâne cu o sete pentru cele dinainte, inima se lărgește (II Cor 6, 13), se îmbogățește, se împlinește, se desăvârșește: *„Tu ne-ai umplut întregul suflet cu-atât belșug de cer încât / Nici ochii ce ne rād prin lacrimi, nici graiul nu pot spune cât / Din ce lumină orbitoare ai scos lumina pusă-n noi / De poate-ncape-atâta slavă în niște bulgări de noroi?”* (Lumina veșniciei noastre). Lărgirea, îmbogățirea și creșterea vieții în Hristos nu au limite. Omul nu este nemărginit, dar este făcut pentru nemărginire: *„Din a iubirii mări de har mi-ai dat un strop odată, / Cum să-mi ajungă oare-atât când viața arde toată? / Cum o clipită ar putea să-mi sature pustia / Când golul inimii întreg nu-l umple veșnicia?”* (Din strălucirea Ta). Chiar dacă între lărgirea inimii de pe pământ și cea din ceruri este o mare asemănare, totuși ceea ce poetul așteaptă și nădăjduiește întrece orice închipuire: *„O, bucuriile-ntâlnirii... / Ce inimi Doamne vom avea / Ca strălucirea fericirii / s-o poată-ntreagă-atunci purta?”* (Când va începe nunta noastră).

Traian Dorz mărturisește despre aspirația continuă a sufletului său după o cunoaștere tot mai adâncă a lui Dumnezeu și despre posibilitatea de a gusta

din ce în ce mai mult din această cunoaștere fără ca setea și bucuria cunoașterii să se oprească undeva. „Cunoașterea lui Dumnezeu este ca o nesfârșită mină de aur și diamante. Cu cât te adâncești în ea și descoperi mai prețioase comori – o sete mai puternică te cuprinde pentru a pătrunde tot mai adânc și mai înalt în ea, și cu o lăcomă bucurie te-ai cufunda tot mai adânc și te-ai sui tot mai înalt. De fiecare dată fericit, dar niciodată îndestulat. Fericita și strălucita cunoaștere a lui Hristos este ca beția înălțimilor: cu cât te sui ai vrea tot mai repede și ai vrea tot mai sus. Este ca încântarea din fața Minunii, extazul în fața desăvârșirii și ca transfigurarea de pe vârful Taborului: nu știi ce spui, dar simți că e atât de bine, că n-ai mai pleca niciodată; că e atât de frumos, că nu te-ai mai sătura niciodată; și că e atât de minunat, că nu mai dorești altceva decât să nu se mai sfârșească niciodată”¹⁰.

Suntem nemulțumiți cu starea în care ne aflăm pentru că ajungând la marginea cunoașterii nu ne mai este împlinită dorința noastră după ceea ce este încă necuprins. Vrem neconținut să depășim marginea la care ne aflăm și să înaintăm în ceea ce se află dincolo de ea spre ceea ce încă nu am cunoscut. Astfel, deși comuniunea este aceeași, cunoașterea este din ce în ce mai mare și mai profundă aducând în relație ceva neconținut nou. „Noutățile și minunile încep, pentru cel care vine la Domnul, chiar în momentul întâlnirii cu Hristos, apoi de sfârșit nu mai sfârșesc niciodată. Lucruri noi, expresii noi, cântări noi, descoperiri noi, suflete noi, orizonturi noi, vedem și noi la fiecare pas și vom vedea în veci”[□]. Oricât L-ai cunoaște pe Dumnezeu nu poți spune niciodată că Îl cunoști deplin. Mărturisitorul exprimă tot mai nuanțat și variază acest adevăr al vieții sale trăite cu Hristos din a Căruia cunoaștere izvorăște ceva veșnic nou atât pe pământ, dar mai ales în viața viitoare: „Hristos ni-e casă și părinți / și țința ultimei dorinți / și Rai cu haruri veșnic noi / Hristos e totul pentru noi” (Hristos e totul pentru noi). „Că frumusețea Ta întrece / a-nchipuirii orice zări, / că ești Izvor de nesecate / și veșnic noi înviorări” (Iisus când purtat de patimi). În cunoașterea lui Dumnezeu predomină ideea unei nesfârșite și inepuizabile noutăți. Nu încetezi niciodată să înaintezi în cunoașterea unei persoane pe care o iubești, această relație înprospătează mereu pe cei doi, fiindcă potențialul iubirii este inepuizabil. Cu cât înaintez în cunoașterea celui-lalt, cu atât descopăr ceva nou în el și el în mine. Cu atât mai mult comuniunea cu Hristos este o relație dinamică și neconținut nouă: „Din ce necunoscute ceruri, din ce adânci-nălțimi de rai, / Atâtea noi lumini și haruri, și noi comori mereu ne dai?” (Lumina veșniciei noastre). Omul duhovnicesc Îl are întreg pe Dumnezeu și totuși înaintează în a-L avea tot mai mult ca întreg. Nimic din cele ale lui Dumnezeu nu-i lipsesc, dar totodată întregul îi apare din ce în ce mai simțit, mai accentuat, mai nou, mai bogat și mai copleșitor. Viața în Hristos este eterna noutate. Această revelație este posibilă pentru că pe de o parte

¹⁰ Idem, *Hristos Dumnezeul nostru*, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 1994, p. 274;

Dumnezeu dă ceva neconținut nou, iar pe de altă parte omul nu se mulțumește cu cele trecute, dar ele i-au dat deja setea după altele. Noutatea deși vine de la Dumnezeu, răsună în inima omului; deși este darul care vine de sus, poartă specificul posibilităților omenești. În măsura în care înaintează în cunoașterea lui Dumnezeu, omul – ca un instrument muzical - redă armonii veșnic noi care arată, pe de o parte minunăția lui Dumnezeu care atinge cu degetele Sale corzile acestui instrument, iar pe de altă parte arată potențialul pe care tot Dumnezeu l-a înscris în om. „*Că duhul meu trecând prin larguri / va fi un imn tot mai frumos / Purtând pe-ntinderi și pe veacuri / Ecoul slavei lui Hristos*” (Ce nalt e Doamne).

Așa cum s-a putut vedea și până acum, Traian Dorz pentru a zugrăvit cât mai expresiv dorința sufletului de a se apropia de Dumnezeu, folosește tot felul de simboluri. Fiindcă nici un limbaj omenesc nu poate exprima deplin experiența intimă a unirii sufletului cu Dumnezeu, cei care au teologhit despre acest lucru, pe de o parte au făcut apel la tot felul de metafore, comparații și simboluri pentru a putea exprima prin fiecare câte ceva, iar pe de altă parte au lăsat mare parte a misterului pe seama adorației tăcute. Poezia religioasă nu este altceva decât arta care se varsă în teologie. Lumea materială ca și creație a lui Dumnezeu este o imensă parabolă care profetește în chip tainic și acoperit despre realitățile lumii duhovnicești. Figurile de stil nu sunt altceva decât apelul făcut la cele văzute pentru a le dezvălui pe cele nevăzute. Primul simbol este mireasma mirului. Fratele Traian se simte atras de mireasma ascunsă în numele lui Iisus: „*Ce nume scump ai Tu, Iisuse, Iubitul sufletului meu, / Mireasma Lui dumnezeiască îmi umple sufletul mereu! / Nimic pe lume nu mă-ncântă, nu mă vrăjesc și nu m-atrag / Comoara mea pe veșnicie ești numai Tu, Iisuse drag*” (Ce nume scump). Cu cât simte mai mult această mireasmă, cu atât se silește să facă din trăirea și viața sa o mireasmă închinată ca recunoștință și mulțumire: „*Fermecat de dorul dulcelui Tău chip / Pe-a chemării drumuri sufletu-mi risip / și-n potop de lacrimi inima mi-o ard / să-ți aduc mireasma mirului de nard*” (O, Iisuse dulce). Toate cele din jur răspândesc un parfum care profetește tainic despre lumea nevăzută și bogată ce se află dincolo de ele. Pentru poet răspândesc parfum pământul și cerul, zilele și nopțile, soarele și vântul, serile și diminețile; toate acestea sunt instrumentele prin care Dumnezeu l-a sensibilizat și l-a chemat spre mai sus. Mirele a lăsat ca moștenire Bisericii Sale parfumul mirurilor Sale, iar misionarul Traian Dorz se face glasul auzit al mireasmelor, pentru ca cei care și-au pierdut simțul mirosului duhovnicesc să nu rămână în împietrire, ci să cunoască dragostea înfocată cu care Dumnezeu cheamă, așteaptă și atrage: „*O, vino, viile-nflorite*

/ împart parfumul lor divin / în pomul vieții pârguite / te-așteaptă roadele dorite / Iubito, scoală-te și vin!” (Sfârșit e tot ce-a fost durere).

Un alt simbol este scara. Înaintarea în viața de credință este, de fapt, ridicarea pe treptele virtuților: „Credința-ntemeiată pe-nvățătura dreaptă / Își dă mereu silința să se-mplinească-n faptă, / Apoi în cunoștință, apoi în înfrânare / Suind din treaptă-n treaptă spre cea mai ‘naltă stare” (Credința adevărată). Traian Dorz se află pe această scară și simte o puternică atracție spre înălțimi. Scara este tot mai diafană, înălțimile străbătute îl înfășoară într-o pașnică și nepământească lumină, dar în această pace este un dor nestăpânit de a străbate tot mai mult alte și alte trepte până la cea din urmă treaptă unde se află Dumnezeu. „Ce ‘naltă-i și frumoasă această albă scară / Ce calmă și ușoară-i ființa mea urcând / Și ce nepământeală lumină-mi înfășoară / Silința bucuriei s-ajung cât mai curând” (Pe treptele acestea). Dar nici această sosire nu este cea din urmă, după ea urmează altele mai dorite, mai noi, mai slăvite și mai înalte. După sosirea așteptată și gustată, sufletul mai vede o altă treaptă ce se află și mai sus, iar în cele din urmă, sufletul intuiește exaltat că această înălțare nu are capăt, nu are sfârșit, nu are hotar: „M-am ridicat pe scara nălțimilor de har / Spre taina fără moarte și fără de hotar” (Spre lumile luminii). Ceea ce sporește dorul în inima celui ce străbate treptele este urma pașilor lui Iisus, este raza de lumină ce poate fi străvăzută de cel care și-a curățit simțirile. În ele Domnul a lăsat ceva din Sine, a lăsat parfumul Său, harul Său, slava Sa, de aceea cel ce pășește pe urmele Mântuitorului vede dincolo de urmele Lui chiar pe Cel ce a lăsat aceste urme: „Pe treptele acestea din piatră albă, dreaptă / Tu sui pieziș nainte iubitul meu Iisus / Și numai urma albă Ți-o văd din treaptă-n treaptă / Chemându-mă: urmează-Mi, curând ajungem sus! / Îmi pun cu drag genunchii pe urmele-Ți divine / Și mâna mea se ține de raza ce mi-o lași / Sunt fericit, Iisuse, că pot să urc ca Tine / Că pot pe-aceleași urme să merg cu-aceiași pași” (Pe treptele acestea). Așa cum am putut vedea, cel ce se înalță pe trepte spre înălțimi, are siguranța urmelor lui Iisus, are odihna pietrelor albe, are bucuria cerească ce se revarsă prin raza coborâtă de la Cel Care se află în vârful scării și odată cu fiecare treaptă cucerită trăiește o revelație. Deși în sufletul său prin toate acestea se revarsă cu îmbelșugare șuvoiul harului, sufletul cere cu lacrimi ceva din ceea ce încă nu a gustat, nu a atins și nu a cunoscut. De aceea poezia treptelor nu este numai pașnică și fericită mulțumire, ci totodată o arzătoare dorință: „O, cât Te rog Iisuse dă-mi zarea mâinii Tale, / S-ajung și eu cu Tine spre unde năzuim, / chiar dacă eu sunt încă mult prea napoi pe cale / Fă amândoi acolo, odată să sosim” (Pe treptele acestea).

Dorința de a-L dobândi pe Hristos și osteneala pentru împlinirea acestui dor sunt asemănate cu o neobosită alergare spre țintă. Slăbiciunile firii și amăgirile vieții care doboară și descurajează pe mulți, întorcându-i în robia

stricăciunii, pot fi învinse prin vigilență și continuă stăruință în alergare. Alergătorul simte ispita trândăviei, simte că timpul de față este scurt și totodată vrea să-l valorifice la maximum, de aceea este însuflețit de un nepotolit dor de a cuceri ținta: „*Încă sunt pe drum, alerg / Ne-ncetat spre țintă / Timpu-i tot mai scurt / Dar merg, somn să nu mă mintă*” (Încă sunt departe, lupt). Deși are sentimentul sensului și al plinătății, sufletul are tot timpul sentimentul depărtării: „*Departe-ntotdeauna mi s-a părut că sunt / De starea Ta divină, de locul Tău preasfânt; / și-ntruna să m-apropii de Tine Ți-am cerut / mai lângă Tine, Doamne, mai lângă Tine-am vrut / Prea-ncet întotdeauna mi s-a părut că merg / Și-am vrut să am putere mai tare să alerg / S-ajung cândva cu Tine nedespărțit să stau, / Mai lângă Tine, Doamne, mai lângă Tine vreau*” (Departe-ntotdeauna). În măsura în care fratele Traian s-a silit să ajungă la această măsură duhovnicească, în aceeași măsură datorită râvnei sale misionare rareori întâlnită, a dorit să lase această înțelegere și atitudine ca moștenire fraților săi de credință. „*Nu-ți pierde premiul veșnic pentru acest gunoi / Nici pentru viața asta viața de apoi, / ci-aleargă spre cununa eternului frumos / când Duhul Sfânt te-ndeamnă și când i-aci Hristos*” (Nu-ți pierde nici o clipă). A alerga spre țintă înseamnă să dai năvală, înseamnă să birui și să depășești tot ce este slab, deficitar, stricăcios, limitat, urât și mizerabil în lume. Călătoria spre cer nu este o serenadă dulce, ea cere osteneală, luptă, silință și alergare. „*Alergarea stăruitoare e porunca strălucită / Celor ce-au pornit cu Domnul către Ținta Fericită; / cu privirea ațintită la Hristos întotdeauna, / Ei s-alerge, dând năvală, pentru-a dobândi cununa*” (Alergarea stăruitoare). În alergarea cea strălucită vine o clipă când silința se transformă în bucurie, când nălucirile nopții se risipesc, când piedicile care vin de la neputințele firii sunt scoase din vigoare, iar ispitele care mai înainte chinuiau sunt disprețuite și uitate. „*Lăsați-mă s-alerg voios, grăbit spun cui mă-ntreabă / Că-n ascultarea lui Hristos se cere mers cu grabă! / Nu-mpovărați umblarea mea cu tot ce ruginește, / Nici cu ce furii pot lua sau molia-nvechește!*” În măsura în care înaintea spre țintă omul vede tot mai clar dimensiunea efemeră a celor de față, selectează fără cruțare ceea ce i se îmbie, devine tot mai transparent și superior în relațiile cu ceilalți și, ca un călător printr-un loc îndepărtat, are sentimentul exilului și al timpului întârziat: „*Nu chinuiți a mele zări cu șoaptele lăsate / Lăsați-mi slobode cărări virtuților curate! / Disprețuiesc tot ce-i deșert, arunc tot ce mă ține / Nădăjduiesc, și uit, și iert, și înțeleg pe-oricine. / Las bătrânețea-ntârziind să-și tragă neputința / și-alerg spre unde năzuind m-așteaptă umilința. / Las tot ce-i căldicel și las umblarea cea ușoară / Căci ziua ce mi-a mai rămas se-apropie de seară*” (Lăsați-mă s-alerg). Din toate evenimentele pe care le experimentează pe calea ce duce spre slavă, chiar și din înfrângerile, din căderile și din pierderile suportate, sufletul se întărește tot mai mult, se îmbogățește și se face tot mai precis în elanul, puterea,

entuziasmul și orientarea sa. E vorba de o înnoire, de o fortificare și de o sfințire continue. Identificăm astfel o epectază la nivelul calității. „*Astfel cel ce iubește pe Hristos mai presus de orice pe lume, va învăța din toate cum să-L slujească mereu tot mai bine pe Domnul său și cum să-L urmeze mereu tot mai cu vrednicie.*”. Numai printr-o restaurare lăuntrică continuă sufletul este capabil să cucerească alte și alte ținte tot mai frumoase, tot mai strălucite, tot mai vrednice de Dumnezeu și de cerul spre care se îndreaptă. Deși sufletul aleargă spre țintă are totodată și simțământul atingeri, al sensului și al împlinirii; deși Hristos este premiul care strălucește la capătul drumului, totodată este unit cu cel ce aleargă. Alergătorul este la interferența dintre „deja și nu încă”, el a primit o arvună mare, de aceea și dorința lui este cu atât mai nepotolită. Deși poartă în sine lumina, pacea și fericirea, aleargă cu mare stăruință spre cucerirea lor: „*Am străbătut atâtea vremuri și drumuri fără de popas / De harul păcii și-al luminii și-al fericirii Tale-atras*” (Dorită patrie-a iubirii). Astfel sufletul simte chiar o împlinire în acest mod de a fi. Făcându-se pildă de viață pentru contemporani și urmași, Traian Dorz a făcut din alergare firescul vieții, normalitatea ceasului de față și singurul mod de a birui rugina, moartea, stricăciunea, bătrânețea și relativitatea existenței în trup.

Ca Unul ce poate fi gustat, cuprins și experimentat, Dumnezeu se aseamănă cu izvorul, iar ca Unul ce este necuprins, nemărginit și neapropiat este asemănat cu oceanul. „*Iisus, Oceanul fericirii / și-al vieții fără de hotar / din Tine-mi izvorăsc și-n Tine / mi-ntorc izvoarele de har... / În cercu-acesta al vieții / Tu ești și mare și izvor / Din Tine vin, și-ntorc în Tine / Cei ce se nasc și cei ce mor*” (Iisus, Oceanul fericirii). Dumnezeu se dăruiește cu îmbelșugare celor smeriți și curați, dar chiar și pentru aceștia atributul dominant al lui Dumnezeu rămâne necuprinderea. Iar marea este metafora care exprimă acest atribut divin: „*Iisuse, Mare fără margini de binecuvântări și har / Umila noastră mulțumire în fața Ta-ngenunche iar*” (Iisuse, Mare fără margini). Un efort și o jertfă spre împlinire le indică înaintarea permanentă a valurilor spre uscat ca un dor de a-l ajunge și de a se transfigura într-un viitor măreț. Valurile mării care înaintează spre un destin superior își sfârșesc drumul odată cu ajungerea lor la țărniș, dar în viața duhovnicească dorurile care mână sufletul spre un țărniș nu îl părăsesc acolo, ci îi arată „*țărnișul celălalt*”: „*Dor al dorurilor mele strălucit și sfânt și 'nalt, / Toată dragostea mea suie către țărnișul celălalt / Cum atrase-n dor de țărniș cheam-un val pe altul val / Mi se cheamă-a mele doruri către țărnișul de cristal. / Rugăciunea și cântarea vin să spună-n lacrimi cât / Te dorește-un suflet care Te iubește-atât, atât. / Cât te cheamă, cât suspină, cât așteaptă clipa când / Țărnișul fericirii Tale Ți-l va săruta plângând...*” (Dor al dorurilor mele). Tot cu valurile sunt comparate avalanșele de lumină și suvoaiele de har pe care limba omenească nu le poate tâlcui, iar urechea de lut nu le poate înțelege. „*Ce-s valurile care mă țin și mă atrag / Cu teamă și*

iubire, cu tremur și cu drag?” (Spre lumile luminii). În memoria poetului s-a înscris pentru eternitate fericita clipă în care a gustat pentru prima dată din izvorul apei vii. „*O, Doamne, când de bietu-mi suflet Te-ai îndurat să fii găsit / Izvorul sfânt al vieții mele ce mare har mi-ai dăruit!*” (Iisus, Izvorul vieții mele). Atunci au fost eclipsate și denunțate toate apele mincinoase ale vieții. Clipa aceea se desfășoară în cercuri tot mai largi, depășește hotarele vieții și umple veșnicia: „*Însetat băui odată apa Lui cerească / și de-atuncea nu-s izvoare să mă răcorească / mi-a sfințit odată fața dulcea-i sărutare / dorul după El de-atuncea crește tot mai mare*” (Unde-i Domnul meu). Poetul a înțeles și a simțit că lumea aceasta este un mare pustiu sufletesc. Singura șansă a omului este să simtă setea și să afle izvorul, iar mai departe destinul lui este să tot înseteze și să tot bea: „*E-n pieptul meu sfâșietoare / Dorința de-a Te-avea Iisus / Ca setea arsei căprioare / De-a apei limpede răcoare, / Ca taina dorului nespus*” (Ce dor adânc). Și iarăși: „*Cu duhu-n rugăciune când pe genunchi veghez / Din inima întregă de Tine însetez*” (Cum cerbul după ape). În această viață raportul dintre a înseta și a bea este de așa natură că uneori ai sentimentul depărtării de izvor și aceasta creează suferință și întristare, dar după ce sufletul vrednic trece din această viață și ajunge să „*petreacă la Domnul*” (II Cor. 5, 8; Fil 1, 23), relația dintre „a bea” și „a înseta” va fi într-o armonie atât de mare încât va trăi o eternă devenire și înaintare: „*Tu simțirile ființei mi le umpli și le-ncheși / Tu, comoara vieții mele și iubirii mele-ntregi, / Tu cu cât mă nălți spre Tine tot mai însetat Te vreau / Tu ești raiul vieții mele, numai Tu Iisuse-al meu*” (Am lăsat în urmă lumea). În paradoxul „*să nu mai însetez*” și „*tot mai însetat Te vreau*” este înscrisă epectaza acestei vieți și epectaza vieții viitoare și, prin urmare, împlinirea fericită a ființei omenești. Însuși Mântuitorul a descoperit această taină a vieții duhovnicești când, pe de o parte, a fericit pe cei care însetează (Matei 5, 6), iar pe de altă parte, a făgăduit celor care se adapă din apele Lui că nu vor înseta în veac (Ioan 4, 14). Numai această aparentă contradicție asigură o odihnă veșnic mișcătoare în Dumnezeu.

Zborul păsărilor exprimă dorul spre înălțimile curate, calea spre frumos și puritate, miracolul purității și al suveranității, sacrificiul pentru a cuceri o condiție superioară și înălțarea de la pământ la cer. Zborul exprimă desprinderea de ceea ce este efemer, mizer, meschin, josnic spre o condiție superioară. În plan sufletesc zborul este frumos numai dacă este fără întoarcere și are un țel precis: „*Mi-am luat prin soare crucea către țel, / undeva în urmă într-un orb noroi / rămânea trecutul, îmi luam din el / zborul, numai zborul fără-ntors napoi*” (Mi-am luat prin soare). Poetul Traian Dorz folosește metafora porumbelului pentru a descrie zborul zbuciumat și strălucit al omului prigunit care străbate ultima zare care-l mai desparte de cer. Apusul misiunii pământești al părintelui său duhovnicesc se suprapune cu răsăritul unei alte lumi spre care acesta a năzuit cu atâta ardoare. Sufletul care năzuiește spre cer nu numai că

se înstrăinează de pământ, dar de multe ori se înstrăinează și de pământeni, și nu numai că se înstrăinează de ei, dar este tot mai neînțeles și tot mai prigonit de aceștia. Condiția profetică a omului care lasă în urmă ceea ce este comun, banal, efemer și se avântă spre a cuceri zările senine și îndepărtate ale vieții duhovnicești, este condiția porumbelului singuratic și urmărit de prădători. „*Porumbel din stejarii depărtați / Fără soț și frate, / Singur, singurel străbați / Zări îndepărtate... Glas străin te prigonește, / uli viclean te-alungă, iar din urmă dorul crește, calea-i tot mai lungă... / Cazi, dar sufletul tău suie / Zâmbet alb spre soare / Către țara unde nu e / Dor și depărtare... / Unde te așteaptă-n cale / veci de slăvi senine, / Țara dorurilor tale / Porumbel străine / Dorul dorurilor tale porumbel străine*” (Porumbel...). Prin zborul său impozant și înalt care nu poate fi întrerupt de nicio condiționare exterioară, prin privirea sa fantastic de pătrunzătoare, prin singurătatea sa superioară, șoimul este pasărea simbol pentru sufletul care s-a desprins de pământ și se înalță spre tării. Măreția duhovnicească și desfătarea spiritului în cele superioare și bogate sunt condiționate și protejate de rezistența în singurătate, în sacrificiu și în viață aspră. În zborul către Dumnezeu sunt perioade când omul trebuie să se mulțumească cu ceea ce-i este strict necesar. „*Adesea-n zbor prea singuratic / Prin cer uscat de nori stâncoși / Ne bem doar roua de pe aripi / Ca șoimu-n anii secetoși*” (În noaptea lumii). Vulturul este pasărea simbol care exprimă cel mai bine condiția sacră a Logosului care s-a coborât la condiția umană, dar și condiția omului care se înalță la condiția divină. O altă pasăre simbol este cocorul. Zborul cocorului din ținuturile reci către cele calde are sensul înalt al devenirii și al eternității. Strigătul sfâșietor al cocorilor care brăzdează cerul pe timp de noapte este o înălțare superioară prin sacrificiu, este depășirea propriei condiții prin jertfă și prin direcția sa precisă. „*Și diafan ne vom desprinde ca fulgul dus de-un vânt ușor / Cu aripi largi spre veșnicie plutind despovărați de dor / Cocori scăpați din Nordul unde fiorduri și ghețari se-ntind / De cântec vom umplea nălțimea spre Sudul înșorit suind*” (Se va desface-odată). Condiția zborului nu este una poetică, sentimentală sau estetică, ci este o condiție existențială și eroică, este condiția teologică a sufletului care se ridică continuu spre ceea ce este mai bun, mai înalt, mai fericit. „*Ca duși pe albe-aripi de vis / ființa noastră zboară / spre cerul ce-l privim deschis / Cum har spre noi coboară / Mai sus privim cutremurați mareața slavei taină / mai sus mereu înveșmântați de noua slavei haină*” (Mai sus, mereu...).

În concluzie notăm câteva idei esențiale:

1. Epectaza este posibilă pentru că Dumnezeu este persoană, iar omul creat după chipul lui Dumnezeu este tot persoană. Iar persoana prin structura ei tinde spre cunoaștere, spre comuniune și spre comunicare, astfel, în măsura în care Îl cunoaște pe Dumnezeu acesta are permanenta tendință de a înainta în

această comuniune descoperind mereu noi dimensiuni pe care Dumnezeu le dăruiește celor care Îl caută cu dor.

2. Epectaza nu este posibilă fără convertirea lăuntrică pe care fratele Traian Dorz preferă să o numească naștere din nou, care se afirmă dinamic și creator prin curățirea de patimi, oferind astfel vieții duhovnicești un orizont veșnic deschis.

3. Epectaza este dată de aparenta contradicție ce se poate identifica în relația de comuniune cu Dumnezeu, în sensul că Dumnezeu este revelat și ascuns, prezent și absent, cuprins și necuprins, iar omul care s-a înscris în această comuniune, pe măsură ce bea din apa harului, însetează tot mai mult; cunoaște și totodată este tot mai dornic de cunoaștere; Îl simte pe Dumnezeu aproape și totodată departe; se bucură de prezența lui Dumnezeu și totodată aspiră mai mult spre Dumnezeu. Acest mod antinomic exprimă cel mai bine taina relației dintre persoanele care se iubesc. Chiar dacă persoana iubită este lângă mine vreau să înaintez tot mai mult în cunoașterea ei.

4. Această neîntreruptă aspirație specifică sufletului care se descoperă în noutatea lui Dumnezeu, poetul mărturisitor Traian Dorz o exprimă în diferite nuanțate simbolice: mireasma mirului; scara și treptele; alergătorul, arena și ținta; marea, valurile și țărnul; izvorul apei; pasărea și zborul.

5. Prin această aprofundare vrem să cinștim memoria scriitorului și misi-onarului Traian Dorz cel care ne-a lăsat o moștenire așa de valoroasă și în același timp să-L preamărim pe Dumnezeu a Căru har a strălucit așa de luminos în jertfa și viața sa. Este adevărat că poetul Traian Dorz nu a deprins multiplele aspecte ale vieții creștine în urma unor studii academice, ci asemenea marilor trăitori creștini, a experimentat la nivelul cel mai înalt lucrarea harului divin. Pentru aceasta opera sa rămâne nemuritoare fiind în măsură să transmită generațiilor următoare mărturia duhovnicească, bogată și luminoasă a unei vieți puse cu totul în slujba lui Dumnezeu. Ca niște lumini ce nu pot fi acoperite de niciun obroc, experiențele duhovnicești care se reflectă în opera sa, se înscriu în paradigmele spirituale autentice, care au îmbogățit de-a lungul vremii Biserica Ortodoxă.